

de, må ikke af den anden part opfattes som afkald på fundamentale sikkerhedspolitiske interesser. Tillidsskabelse, der fornemmes som en ny usikkerhed, er en selvmodsigelse og vil i virkeligheden kun kunne skabe mistillid.

Som det også fremgår af de tre vedlagte responsa, opereres der i den akademiske litteratur og i forhandlingsmiljøet med en række forskellige kategorier af forholdsregler, man kunne tænke sig som mulige tillidsskabende foranstaltninger på det maritime område. Disse kategorier kan selvsagt optræde i en mangfoldighed af kombinationer.

En blot tilnærmelsesvis fuldstændig gennemgang af alle typer af tillidsskabende foranstaltninger ligger uden for rammerne af denne fremstilling. I den forbindelse henvises til de tre responsa foruden til den udførlige rapport »Tillidsskabende Tiltak til Sjø«, udarbejdet af det norske »Forsvarets Forskningsinstitut«, som Folketingsudvalget tidligere har modtaget.

Formandskabet har for sit vedkommende i stedet valgt at fremsætte nogle principielle betragtninger vedrørende hensigtsmæssigheden af et udvalg af de foranstaltninger, der er fremme i den aktuelle politiske og militære debat.

De pågældende foranstaltninger falder i tre grupper:

- Information og adfærdsregler
- Operationelle foranstaltninger
- Strukturelle foranstaltninger

4. Information og adfærdsregler

Udveksling af information kan tænkes på mange niveauer, lige fra det mest dagligdags og til det overordnede doktriniveau. Adfærdsregler angår fortrinsvis styrker, der opererer tæt på hinanden. Deres sigte er at forhindre eller bidrage til en hurtig løsning af incidenter, blandt andet ved ud over selve adfærden at fastlægge kommunikationsprocedurer.

Information

Informationsudveksling kan karakteriseres som den mindst indgribende af de former for foranstaltninger, som omtales nedenfor, og kan da næppe heller gøres til genstand for de sam-

me principielle betænkeligheder som de operationelle foranstaltninger.

Det er mange gange, blandt andet i FN-sammenhæng, blevet fremhævet, at regelmæssige personlige kontakter på alle politiske og militære niveauer burde fremmes og opmuntres for at opnå en bedre forståelse af gensidige bekymringer og udvikle samarbejde og kommunikation på sikkerhedspolitisk relevante områder. I den forbindelse har det været nævnt, at sådanne foranstaltninger kan have betydning ikke mindst i et kriseforløb.

Denne form for kontakter er blevet betydeligt intensiveret i tiden efter INF-aftalens undertegnelse. I samme periode er også oprettet teknisk meget avancerede centre i Moskva og Washington til mindske af nuklear risiko. Disse rummer et informations- og kommunikationspotentiale, der kunne få betydning for det sømilitære område.

Det kunne eventuelt overvejes at etablere et eller flere lignende informations- og kommunikationscentre i CSCE-/CSBM-regi. Både de østlige og vestlige CSBM-forslag i Wien synes åbne for muligheden heraf. Sådanne centre forekommer umiddelbart at kunne få en vigtig funktion set i lyset af risikoen for mindsket politisk stabilitet i Sovjetunionen og Østeuropa og stigende teknologisk kompleksitet. De kunne også udfylde en vigtig opgave i tilfælde af miljøtruende ulykker på havet.

Man kunne endvidere forestille sig gensidig information om planlagte aktiviteter på både uformel og formel basis. I sidstnævnte tilfælde f.eks. gennem fastlagte notifikationsprocedurer af den type, som er nedfældet i Stockholm-dokumentet for det landmilitære område. Det kunne her dreje sig om information vedrørende nuværende og fremtidige styrkestrukturer og deployeringer, således blandt andet om programmer for nybygning og udfasning af flådeenheder.

Det vestlige forslag ved CSBM-forhandlingerne i Wien om en omfattende udveksling af informationer om landstyrker, flystyrker og større våbensystemer i militære enheder i Europa vil, som foreslået fra østlig side, kunne udvides til at omfatte flådestyrker. En sådan infor-